

Bodor Mária

MAGÁNTÖRTÉNELEM

KIRÁLY LÁSZLÓ: *A BETHLEN BÁSTYA DALLAMA*.
KOLOZSVÁR, SÉTATÉR KÖNYVEK, 2015.

A cím pontosan megjelöli a helyszínt, Kolozsvárt: itt található a város jellegzetes épülete, a Bethlen (vagy Szabó) bástya, itt él Király László, itt születnek a versei. És bár nem ír közéleti lírát, magánlírájának hangulatait, gondolatait, tágan vett atmoszféráját a térség sajátos történelme determinálja és inspirálja. A címadás erősen utal a szülőhelyből való kiszakíthatatlanságra, amire egyébiránt Király eddigi életműve is folyamatosan érvényes bizonyosságot ad.

Tulajdonképpen a helyhez való kötöttséget erősíti a kötet harmadik ciklusa is, amely lengyel, orosz, grúz, illetve tadzsik szerzők verseit tartalmazza. Ahogy Király László egyik interjújában elmondta: ezek a versek „nem műfordítások, nem is átírások, hanem magyarítások”. Az olvasó, aki nem ismeri az eredeti verseket, csak sejtethi, mit jelent a magyarítás, de ha megnézzük valamelyik eredetit, érthetőbbé válik, mennyivel „több” a magyarítás az átírásnál: „nekem csupán az ég inge divatos, ahogy az esőkre, havakra ráterül”, így szól magyarul Jerzy Harasymowitz lengyel költő egyik sora, és ha megnézzük a *Srebrne wesele* (1997) című kötetben az eredeti verset, akkor érthetőbbé válik, hogy a magyarítás jelesül azt jelenti: a fordító a saját nyelvéhez, saját nyelvhasználatához közelíti a verset (az eredetiben „menny” és „blúz” szerepel, de egyik sem illene bele a királyi szóhasználatba).

Amúgy a poétikai kordivatoknak hátat fordítani azt jelenti, hogy a divat előtt járni.

A kötet első két ciklusa saját verseket tartalmaz, ha figyelembe vesszük, hogy Al. Nyezvanov Király László alteregója már jó negyven éve. Al. Nyezvanov születését a cenzúra működése tette szükségessé, de a szükség hosszabb távú lehetőséget teremtett, nem csupán a diktatúrában tiltott érzések, fogalmak, állapotok kimondására, hanem arra is, hogy az idegen szempont jótékony távlatot szüljön az én kimondhatatlannak deklarált prob-

lémáinak vizsgálatához. Hogy mit jelent a távlat? Távolság és idő játéka. A *Quadriga* című vers visszatérően ismétlődik meg, a változatlan kezdősorát módosítva tud elmesélni egy történetet. „Megnyertük a háborút”, mondja háromszor, de negyedszer már azt mondja: „nem nyertük meg”. Ennek a „nem nyertük meg”-nek a tudomásulvétele, a lassú belátása, a belátás mint döntés konstruálja meg a kötet atmoszféráját: komorság és kilátástalanság van a kötetben, ugyanakkor a pontosság miatt reményt adó is: a tiszta fej mindig reményt ad.

Király most is a Szilágyi Domokos-féle hagyományt folytatja, az irónia menti meg ezt a fajta költészetet a legparányibb hitelvesztéstől. Hiteles és mindig friss költészet ez, semmiféle álpátosz nincs benne. Ahogy kritikájában Antal Balázs írja: az a bartóki vonala a magyar költészetnek, amely mások esetében meg-megbicsaklott, Királynál csorbulatlan és főképp megújulásra képes maradt.

A cikluscímek (*Felhőavatás, Repülő nyíl, A hó és a város*) szintén a személyes életként megélt, a személyes életben tovább alakuló történelmet „szemlélik”. Azt jelzik, ahogy a történelem beépül a líra szemléletmódjába, ahogy a szavak kiválasztását, a formák hangszerelését meghatározza. Nagy László költészete is fontos előképe ennek az életműnek, illetve a közreadott kötetnek (*A bazsarózsa szétszedése, Tisztelgő*), elsősorban abban a költői szereptelenségben, amely a vers belső tereiből köztereket képes formálni. Egyfelől a múlt eseményeire való utalással (megadott évszámokhoz kapcsolódva), másfelől a zenére, a dalolásra való utalással. Amikor a vers dallamot, ritmust kap, máris kilép a belső terek zártságából, és mint valami utcazenész, kitágítja saját tereinek is a sarkait.

Amikor a vers megidézi a barátokat, akkor is a tágabban vett történetek és a személyesek között teremt szoros kapcsolatot (*Epilógus – '951. Mozi*), ahogyan a hang és a visszhang ugyanazt a történetet teszik drámaivá: ahogyan a kimerevített pillanatok szinte csendként összesűrűsödött hangjai olvasztják magukba a történetet, hasonlóan egy-egy örökké emlékezetes pillantáshoz.

De semmi sem ennyire képletszerű ebben a lírában. Királynál mindig megtörténik a rákérdés is. A „filozofikus kérdések” pedig nem az önös okoskodás termékei, hanem a mindig kételkedő állításoknak a következményei.

Ha egyetlen mondattal kellene ezt a kötetet jellemezni, azt lehetne mondani: inkább szikár, mint komor, inkább fanyar, mint keserű, inkább derűs, mint kesergő kortárs líra megszólaltatója.